

KS. HUBERT SIEPERT

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

PROCESY MIGRACYJNE JAKO ZNAK CZASÓW W UJĘCIU TEOLOGII KATOLICKIEJ

Słowa kluczowe: migracje, znaki czasów, teologia pastoralna, duszpasterstwo ludzi w drodze

1. Wprowadzenie. 2. Pojęcie „znaki czasu”. 3. Procesy migracyjne we współczesnym świecie. 4. Refleksja Kościoła nad procesami migracyjnymi. 5. Duchowa pomoc migrantom. 6. Instytucjonalny wymiar troski o migrantów. 7. Zakończenie

1. WPROWADZENIE

Teologia znaków czasu stanowi istotny element refleksji pastoralnej Kościoła oraz jego samoświadomości. Jest częścią teologii pastoralnej, która została zdefiniowana przez św. Jana Pawła II jako pełnoprawna nauka teologiczna, która mówi: „o codziennym wzrastaniu Kościoła, w mocy Ducha Świętego, w kontekście historii; a więc o Kościele jako «powszechnym sakramencie zbawienia», jako znaku i żywym narzędziu zbawienia Jezusa Chrystusa, działającym przez słowa, sakramenty i posługę miłości”¹.

W powyższej definicji charakterystyczna jest kontekstualna świadomość teologii pastoralnej. Zajmuje się ona wzrastaniem Kościoła i przepowiadaniem Ewangelii w danym miejscu i ściśle określonym czasie. Jednym z narzędzi, które pomagają Kościołowi w skutecznym głoszeniu Dobrej Nowiny, jest systematyczna refleksja nad kondycją kultury, w której Kościół żyje i się rozwija. Dlatego też teologia znaków czasu staje się dla wspólnoty Kościoła pomostem między nim a kulturą, do której jest posłany. Staje się ona niejako narzędziem dialogu pomiędzy wyznawcami Chrystusa a światem współczesnym². „Kościół Jezusa Chrystusa jest również Kościołem świata, czyli istnieje w świecie i dla niego działa”³. Z tego tytułu

¹ Jan Paweł II, *Adhortacja Pastores dabo vobis*, 57.

² Por. M. Fiałkowski, *Znaki czasu. Próba definicji w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II*, *Teologia Praktyczna*, 12 (2011), 195.

³ A. Misiaszek, *Teologia pastoralna*, Wydawnictwo wewnętrzne, Gdańsk 1994, 25.

nie może być obojętny na przemiany, społeczne, światopoglądowe i kulturowe, ale powołany jest do tego, aby odczytywać je i interpretować w świetle Ewangelii.

2. POJĘCIE „ZNAKI CZASU”

Rozkwit pojęcia „znaki czasu” nastąpił w teologii katolickiej w drugiej połowie XX w. Powyższe określenie zostało wprowadzone do teologii katolickiej przez papieża św. Jana XXIII, który nadał temu określeniu pojęcie o wiele szersze niż to, które funkcjonowało historycznie⁴. W ujęciu biblijnym oraz klasycznej teologii, znaki czasów odnoszą nas do wydarzeń o naturze eschatologicznej oraz soteriologicznej i związane są ściśle z dziełem zbawienia, które zostało objawione w Chrystusie. Tymczasem teksty Soboru Watykańskiego II, właśnie pod wpływem nauce św. Jana XXIII, odnoszą pojęcie „znaków czasu” do bieżących wydarzeń z życia społecznego, politycznego i kulturalnego, jakie zachodzą w świecie. Ta zmiana interpretacyjna została zauważana przez biblistów zarówno katolickich, jak też i protestanckich, którzy byli obserwatorami na ostatnim Soborze. Pod ich wpływem opuszczono w dokumentach soborowych, gdzie pojawia się nawiązanie do znaków czasu, odnośniki do Ewangelii św. Mateusza, przez co przyjęto szeroką interpretację pojęcia „znaki czasu”⁵, wykraczającą poza dotychczasową wizję ściśle biblijną.

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*⁶ jest dokumentem Soboru, który przeniknięty jest do głębi ideą znaków czasu⁷. Jednakże w samym dokumencie tylko w jednym miejscu, a mianowicie w numerze 4 jest bezpośrednie odwołanie się do owej koncepcji. Można tam przeczytać następujące słowa: „Kościół zawsze zobowiązany jest do badania znaków czasu i ich interpretowania w świetle Ewangelii, tak aby w sposób dostosowany do każdego pokolenia mógł odpowiadać na odwieczne pytania o sens życia doczesnego i przyszłego oraz ich wzajemną relację”⁸. Oprócz tego w Konstytucji odwołanie na sposób pośredni do koncepcji znaków czasu występuje jeszcze w dwóch miejscach. W numerze 11, gdzie znaki czasu ujęte są jako wydarzenia, potrzeby i pragnienia, w których należy poszukiwać prawdziwych znaków obecności albo zamysłu Bożego⁹. Oraz w numerze 44 występuje sformułowanie mówiące o różnych wypowiedziach naszych czasów, które Kościół ma wysłuchiwać, rozważać oraz interpretować¹⁰.

Refleksja teologiczna nad znakami czasu nie zakończyła się wraz z Soborem Watykańskim II. Pojęcie znaków czasu i kaiologii jako systematycznej refleksji nad znakami czasów, stało się integralną częścią teologii katolickiej. Kaiologia została nawet określona przez Sługę Bożego ks. Franciszka Blachnickiego jako systematyczna

⁴ M. Fiałkowski, *Inspiracje Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym dla teologii znaków czasu*, Roczniki Teologiczne, 63 (2016) 6, 27.

⁵ Por. G. Potarzyński, „Znaki czasu” w Kościele soborowym, *Życie Katolickie*, 4 (1985) 6, 90–91.

⁶ Skrót KDK.

⁷ Por. M. Fiałkowski, art.cyt., 28.

⁸ KDK, 4.

⁹ Por. tamże, 11.

¹⁰ Por. tamże, 44.

analiza Kościoła we współczesnym świecie i miała się stać jedną z czterech części teologii pastoralnej fundamentalnej, obok wstępu metodologicznego, teologii duszpasterstwa i prakseologii pastoralnej¹¹.

Wypowiedzi o charakterze kairologicznym pojawiają się również w dokumentach Kościoła. Na szczególną uwagę zasługuje tu dokument wydany przez Komisję Iustitia et Pax (obecnie Dykasteria ds. Integralnego Rozwoju Człowieka)¹² w 1985 r. z inicjatywy 13 krajów Europy, których przedstawiciele zgromadzili się w Cartigny w Szwajcarii¹³. Ów dokument przedstawia liczne znaki czasu, w tym jako jeden z nich, procesy migracyjne, które ujmując następująco: „masowe przemieszczanie się ludności w Trzecim Świecie oraz między nim a krajami uprzemysłowionymi, powodujące destabilizację rodzinną, społeczną, kulturalną, ekonomiczną oraz gwałtowne formy ksenofobii, a nawet rasizmu”¹⁴. W dalszej części tekstu, w sposób bardziej pogłębiony, zostanie poruszony problem procesów migracyjnych jako znak czasu i wyzwanie dla Kościoła.

3. PROCESY MIGRACYJNE WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

Migracja, czyli zmiana miejsca zamieszkania jako proces, towarzyszy ludzkości od samego początku jej istnienia. Wraz ze zmianami społeczno-ekonomicznymi, rozwojem gospodarek oraz wprowadzeniem nowych technologii i środków komunikowania się, uległ zmianie charakter procesów migracyjnych. Współcześnie migracja coraz częściej kojarzona jest z procesem globalizacji¹⁵. „Znaczący wpływ migracji na różne dziedziny globalnych procesów współczesnego świata sprawił, że zjawisko to jest przedmiotem badań wielu dyscyplin naukowych”¹⁶. Nie ulega również wątpliwości, że w drugiej dekadzie XXI w. w życiu zarówno społecznym, jak również politycznym, ekonomicznym oraz kulturowym, coraz większą rolę odgrywają procesy migracyjne ludności¹⁷.

¹¹ Por. F. Blachnicki, *Teologia pastoralna ogólna*, t. II, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 2015, 138–142; por. M. Marczewski, *Posługa zbawcza Kościoła w ujęciu ks. Franciszka Blachnickiego*, Wydawnictwo Polihymnia, Lublin 2000, 178.

¹² Dokonało się to na mocy Motu proprio papieża Franciszka z 17 sierpnia 2016 r. W nowej Dykasterii ds. Integralnego Rozwoju Człowieka złączono następujące Rady Papieskie: Iustitia et Pax, Cor Unum, Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących oraz Papieską Radę ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia; por. Franciszek, *Motu proprio Ustanawiające Dykasterię ds. Integralnego Rozwoju Człowieka*, List Apostolski w formie Motu proprio papieża Franciszka, którym ustanawia Dykasterię ds. Integralnego Rozwoju Człowieka (17 sierpnia 2016) | Francis (vatican.va) (dostęp: 10.12.2022).

¹³ Por. A. Szafrński, *Kairologia. Zarys nauki o Kościele w świecie współczesnym*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, Lublin 1990, 114.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ M. Skoczek, *Migracje międzynarodowe*, w: *Rozwój w dobie globalizacji*, red. W. Bąkiewicz, A. Żuławska, 187.

¹⁶ S. Przytuła, *Migracje międzynarodowe i ekspatriacja. Perspektywa indywidualna, organizacyjna, społeczno-kulturowa*, Warszawa 2017, 61.

¹⁷ Por. K. Głowiak, *Wielokulturowość w Europie i stanowisko Kościoła katolickiego wobec migracji*, *Historia i Polityka*, (2020) 40, 81–82.

Co do zasady migracje klasyfikuje się w dwojaki sposób. Jako migracje międzynarodowe i wewnątrzpaństwowe¹⁸. Te pierwsze związane są z rozwijającą się współzależnością poszczególnych państw między sobą, ich gospodarek, kontaktów politycznych, ekonomicznych oraz z coraz lepszą komunikacją i rozwojem transportu. Realistycznie rzecz ujmując, migracje międzypaństwowe powinny być postrzegane jako jeden z doniosłych komponentów społecznej i ekonomicznej oraz politycznej rzeczywistości współczesnego świata¹⁹. Oprócz tego nasuwają one konkretne etyczne pytania związane chociażby z zagadnieniem powstania nowego międzynarodowego ładu gospodarczego i sprawiedliwego podziału dóbr ziemi²⁰.

Natomiast migracje wewnątrzpaństwowe są to: „dobrowolne przemieszczenia, na przykład ze wsi do wielkich miast, jak też przymusowe, których przyczyną jest ewakuacja, albo też przypadki, u których podstaw leży ucieczka przed terroryzmem, przemocą bądź handlem narkotykami”²¹. Wewnątrzpaństwowe migracje najczęściej skutkują bardzo szybkim rozrostem miast, które nie są przygotowane do przyjęcia tak wielkiej liczby nowej ludności. To z kolei skutkuje rozbudową wielkich przedmieść, które stają się również siedliskiej patologii i przestępczości. Ludność, która przeniosła się do takiego środowiska, również zagrożona jest wykorzeniem i utratą swojej własnej tożsamości²².

Szczególnym przypadkiem procesów migracyjnych, jakie stały się udziałem Polski, jest przymusowa emigracja obywateli i obywaterek Ukrainy, która została spowodowana działaniami wojennym na terenie tego kraju, prowadzonymi przez Federację Rosyjską. Agresja wojsk rosyjskich na Ukrainę, która rozpoczęła się 24 lutego 2022 r., spowodowała potencjalnie największe przemieszczenie uchodźcze w Europie od czasów II wojny światowej²³.

W latach 2015–2016, stanowiących okres kulminacyjny tzw. kryzysu uchodźczego, w Unii Europejskiej zarejestrowano 2383,7 tys. wniosków o azyl, przy czym nie wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. W kolejnych latach stabilizacyjnych kryzysu uchodźczego, tj. w latach 2017–2021, przyjęto dalszych 2747,8 tys. wniosków²⁴. Owe wnioski były składane głównie przez obywateli państw azjatyckich, głównie Iraku, Syrii i Afganistanu oraz państwa afrykańskich. Tymczasem, według raportu ONZ z 16 marca 2022 r., po zaledwie trzech tygodniach wojny Ukrainę opuściło 3,3 mln uciekinierów, a kolejnych 6,5 mln stało się uchodźcami wewnętrznymi, głównie w jej zachodniej części (łącznie stanowili oni 23% ludności napadniętego kraju)²⁵.

¹⁸ Por. Papiaska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi*, 4–12.

¹⁹ Por. tamże, 8.

²⁰ Por. tamże.

²¹ Tamże, 10.

²² Por. tamże.

²³ Por. C. Zołędowski, *Nowi uchodźcy w Europie. Przemieszczenia zewnętrzne z Ukrainy między 24.02. i 24.03. 2022 r.*, w: *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny. Raport roboczy – Working paper Katedry Polityki Społecznej*, 4, *Kryzys-uchodźczy-2022-raport-KPS.pdf* (uw.edu.pl) (dostęp: 21.12.2022).

²⁴ Por. tamże.

²⁵ Por. tamże.

Powyższe statystyki ukazują nam realną obecność procesów migracyjnych, jakie zachodzą obecnie w społeczeństwach. Istnieje także wiele przesłanek, aby stawiać tezy, że procesy te nie chylą się ku końcowi, lecz będą się rozwijać. Natężenie procesów migracji będzie prawdopodobnie cały czas postępować.

4. REFLEKSJA KOŚCIOŁA NAD PROCESAMI MIGRACYJNYMI

W refleksji pastoralnej Kościół zawsze powinien przypominać sobie słowa św. Jana Pawła II zapisane w jego pierwszej Encyklice *Redemptor hominis*: „Człowiek w całej prawdzie swego istnienia i bycia osobowego i zarazem «wspólnotowego», i zarazem «społecznego» – w obrębie własnej rodziny, w obrębie tyłu różnych społeczności i środowisk, w obrębie całej ludzkości – ten człowiek jest pierwszą drogą, po której winien kroczyć Kościół w wypełnianiu swojego posłannictwa”²⁶. Kościół nie jest głuchy na ludzkie wołanie. Nieustannie bada znaki czasu i stara się na nie odpowiedzieć.

Procesy migracyjne, postrzegane w perspektywie wiary, mogą prowadzić do pogłębienia się relacji pomiędzy narodami i sprawić, że ludzkość na nowo stanie się jedną rodziną. W Instrukcji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Erga migrantes caritas Christi*, można odnaleźć nawet stwierdzenie, że poprzez procesy migracyjne może dojść do wymieszania się języków i kultur, jednak nie w celu narastania konfliktów, ale po to, aby podzielona ludzkość na nowo stała się jednością. W ujęciu owego dokumentu procesy migracyjne mogą stanowić niejako przedłużenie Pięćdziesiątnicy, kiedy to pielgrzymi przybyli do Jerozolimy z różnych zakątków ziemi, mogli w czasie mowy Apostołów usłyszeć swoją ojczyzną mowę²⁷. Procesy migracyjne są: „dla Kościoła oraz jego członków wyzwaniem wiary i miłości. Powinny być one rozumiane jako zadanie uzdrawiania Bożego planu, który przejawia się poprzez migracje, nawet wówczas, gdy stają się one przyczyną rozmaitych niesprawiedliwości”²⁸.

W perspektywie historii zbawienia, należy zauważyć, że sam Naród Wybrany wywodzi się od osoby Abrahama, który odpowiedział na Boże wezwanie i sam wyruszył w podróż, stając się migrantem. Zawierzył Bogu i niósł w sobie Boże obietnice tego, że sam stanie się Ojcem wielkiego narodu (por. Rdz 12, 1–2). Sam Izrael w swojej pamięci historycznej również miał głęboką świadomość swojej emigranckiej tożsamości. Można to zauważyć w tekstach Starego Testamentu, w których przywoływany jest patriarcha Jakub, który sam był błędzącym Aramejczykiem²⁹ i „zstąpił do Egiptu, przybył tam w niewielkiej liczbie ludzi i tam się rozrósł w naród ogromny, silny i liczny” (Pwt 26, 5). Również doświadczenie *exodusu* ukształtowało samoświadomość starożytnego Izraela i stało się dla niego pryzmatem, przez który postrzegał swoją własną historię zbawienia, ale także i historię zbawienia wszystkich

²⁶ Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*, 14.

²⁷ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 12.

²⁸ Tamże.

²⁹ Por. tamże, 14.

ludów (por. Iz 42, 6–7; 49, 5). Przez owe doświadczenia Naród Wybrany staje się wierny Bogu i pokłada w Nim nadzieję nawet w najmroczniejszych chwilach swojej egzystencji (por. Ps 105, 12–15; Ps 106, 45–47). Historia Izraela, jako migranta i uciekiniera, ma również swoje odzwierciedlenie w jego prawodawstwie. Możemy w nim przeczytać następujące prawa: „Nie będziesz gnębił i nie będziesz uciskał cudzoziemców, bo wy sami byliście cudzoziemcami w ziemi egipskiej” (Wj 22,20) oraz „będziesz go [przybysza] miłował jak siebie samego” (Kpł 19, 34).

Kościół angażuje się w zagadnienia związane z uchodźstwem i migracją, gdyż stara się być wiernym Ewangelii i słowom Jezusa: „Byłem przybyszem, a przyjęliście Mnie” (Mt 25, 35). Wspólnota Kościoła pamięta również o tym, że sam Chrystus wraz ze Świętą Rodziną doświadczył również w dzieciństwie stanu uchodźstwa³⁰. Było to spowodowane ucieczką przed nienawiścią króla Heroda, o czym zaświadcza następujący fragment Pisma Świętego: „Józef wstał, wziął w nocy Dziecię i Jego Matkę i udał się do Egiptu; tam pozostał aż do śmierci Heroda” (Mt 2, 14). Oprócz tego całe życie Zbawiciela było nieustającą wędrówką i przemierzaniem terenów Galilei i Judei (por. Mt 9, 35; Łk 13, 22).

Kościół w swoim nauczaniu rozwija naukę dotyczącą procesów migracyjnych. Doskonałym przykładem tego jest Encyklika św. Jana XXIII *Pacem in terris*. Papież wymienia w niej enumeratywnie różnego rodzaju prawa, jakie przysługują człowiekowi jako osobie, a jednym z tych praw jest prawo do posiadanej własnej ojczyzny oraz prawo do emigracji: „Każdemu człowiekowi winno przysługiwać nienaruszalne prawo pozostawania na obszarze własnego kraju, lub też zmiany miejsca zamieszkania. A nawet – jeśli są do tego słuszne przyczyny – ma on prawo zwrócić się do innych państw z prośbą o zezwolenie mu na zamieszkanie w ich granicach”³¹.

Migranci mają prawo do zmiany swojego miejsca zamieszkania i pracy. Oprócz tego mają również mieć zagwarantowane takie same prawa pracownicze jak obywatele rdzenni danego kraju, w którym się pojawili. Jakakolwiek pracownicza dyskryminacja jest niedopuszczalna. Z drugiej strony imigranci zobowiązani są do prawdziwej i autentycznej wdzięczności wobec państwa przyjmującego. Są oni wezwani do poszanowania historii, tradycji, kultury i zwyczajów państwa przyjmującego jako dobrego i życzliwego gospodarza. Te wątki przedstawione zostały w Katechizmie Kościoła Katolickiego w punkcie 2241: „Narody bogatsze są obowiązane przyjmować, o ile to możliwe, obcokrajowców poszukujących bezpieczeństwa i środków koniecznych do życia, których nie mogą znaleźć w swoim kraju rodzinnym. Władze publiczne powinny czuwać nad poszanowaniem prawa naturalnego, powierzającego przybysza opiece tych, którzy go przyjmują. Władze polityczne z uwagi na dobro wspólne, za które ponoszą odpowiedzialność, mogą poddać prawo do emigracji różnym warunkom prawnym, zwłaszcza poszanowaniu obowiązków migrantów względem kraju przyjmującego. Imigrant obowiązany jest z wdzięcznością szanować dziedzictwo materialne i duchowe kraju przyjmującego, być posłusznym jego prawom i wносить wkład w jego wydatki”³².

³⁰ Por. M. Zaborski, *Zagadnienia migracji nauczaniu Kościoła*, Świat Idei i Polityki, (2018) 17, 438.

³¹ Jan XXIII, Encyklika *Pacem in terris*, 25.

³² *Katechizm Kościoła Katolickiego*, 2241 (dalej KKK).

Troska o migrantów przejawia się w różnych inicjatywach prowadzonych przez Stolicę Apostolską. Jako przykład może posłużyć tu obchodzony w Kościele od 1914 r., a zapoczątkowany przez św. Piusa X, Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy³³, obchodzony w ostatnią niedzielę września. Cechą charakterystyczną tego dnia jest to, że w czasie jego trwania papież zawsze wygłasza specjalne orędzie, które dotyka kwestii związanych z procesami migracyjnymi³⁴. Z racji tego, że obchody tego dnia przypadają w niedzielę, często Msza Święta celebrowana tego dnia, odprowadzana jest ze specjalnego formularza modlitw za uchodźców i wygnańców³⁵.

Papież Franciszek w swoim pierwszym Orędziu na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy pisał następujące słowa: „Pośród rezultatów nowoczesnych przemian rosnące zjawisko przemieszczania się ludności jawi się jako «znak czasów», jak to określił Papież Benedykt XVI (por. Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2006 r.). O ile bowiem z jednej strony migracje często wskazują na braki i słabe punkty państw i wspólnoty międzynarodowej, o tyle z drugiej ukazują także dążenie ludzkości do życia w jedności z poszanowaniem różnic, otwartość i gościnność, które pozwalają na sprawiedliwy podział dóbr ziemi, ochronę i umacnianie godności oraz centralnego miejsca każdej istoty ludzkiej”³⁶.

W zacytowanym fragmencie można zauważyć, że współczesne procesy migracyjne są porażką zarówno państw rodzimych owych migrantów, jak również i całej wspólnoty międzynarodowej. W tej wypowiedzi widnieje intuicja papieża Franciszka, który zauważa konieczność dobrze rozumianej solidarności, jaka powinna zachodzić nie tylko na płaszczyźnie międzyludzkiej, ale również i międzynarodowej. Ową intuicję papież Franciszek rozwinął w swojej ostatniej Encyklice *Fratelli tutti*, gdzie możemy przeczytać: „Istnieje bezinteresowność. Jest to zdolność do czynienia pewnych rzeczy tylko dlatego, że są one dobre same w sobie, nie oczekując uzyskania z tego konkretnego efektu, nie licząc na natychmiastowe otrzymanie czegoś w zamian. Pozwala to przyjąć cudzoziemca, nawet jeśli w danej chwili nie przynosi to żadnych wymiernych korzyści. Są jednak kraje, które chcą przyjmować jedynie naukowców lub inwestorów”³⁷. I dalej w tym samym dokumencie czytamy: „Miarą prawdziwej jakości różnych krajów świata, jest zdolność do myślenia nie tylko jako kraj, ale także jako rodzina ludzka, a to okazuje się zwłaszcza w momentach krytycznych. W ostatecznym rozrachunku zamknięte nacjonalizmy wyrażają tę niezdolność do bezinteresowności, błędne przekonanie, że można się rozwijać z dala od nieszczęścia innych, i że, zamykając się przed innymi, można się lepiej chronić. Imigrant jest postrzegany jako uzurpator, który nic nie daje”³⁸.

³³ Por. M. Rolnik, *Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy – uchodźcy w orędiach papieża Franciszka*, Społeczeństwo, Edukacja, Język, 7 (2018), 178.

³⁴ Por. tamże.

³⁵ Por. tamże.

³⁶ Franciszek, *Orędzie ojca świętego Franciszka na światowy dzień migranta i uchodźcy 2014 r. „Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu*, Orędzie Ojca Świętego Franciszka Na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2014 r.: «Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu» (5 sierpnia 2013 r.) | Francis (vatican.va) (dostęp: 12.12.2022).

³⁷ Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 139.

³⁸ Tamże, 141.

Ten uniwersalizm, który jest niejako nakładany jako obowiązek na narody świata przez papieża Franciszka, jest swoistą kontynuacją myśli zawartej w Encyklice *Deus caritas est* Benedykta XVI. To właśnie w tym dokumencie Papież Emeryt opisuje Kościół jako rodzinę Bożą w świecie, w której nie powinno być nikogo, kto by cierpiał z powodu braku tego, co jest konieczne do godnego życia³⁹. Miłość chrześcijańska, czyli *agape*, wykracza poza granice samego Kościoła i skierowana jest do każdego człowieka, Ma ona wymiar uniwersalny⁴⁰. Dlatego też Kościół zobowiązany jest do tego, aby nieść pomoc charytatywną każdemu człowiekowi, bez względu na jego kolor skóry, wyznanie czy poglądy polityczne⁴¹.

Kwestia procesów migracyjnych przynależy do działalności międzynarodowej i powinna pociągać za sobą międzypaństwową solidarność. Przedstawia to Benedykt XVI w swojej Encyklice *Caritas in veritate*. Żadne państwo samo z siebie, bez pogłębionej współpracy międzynarodowej nie poradzi sobie z procesami migracyjnymi, które dokonują się we współczesnym świecie⁴². Potrzeba jest międzynarodowego ruchu solidarnościowego, który będzie dążył do tego, aby humanizować istniejące we współczesnym świecie ruchy migracyjne. Sprawą migracji powinna na zajmować się cała wspólnota ludzka.

W nauczaniu papieża Franciszka można dostrzec głęboką troskę o los tych, którzy z różnych powodów, zostali zmuszeni do opuszczenia swojej ojczyzny. Biskup Rzymu okazuje głęboką solidarność z migrantami oraz w swoim nauczaniu podkreśla, że każdy kraj, szczególnie ten, który przyjmuje uchodźców i migrantów, zobowiązany jest do tego, aby dostrzec w nich przede wszystkim drugiego człowieka, a nie towar, na którym może zarobić państwo przyjmujące. Wątek ten został podjęty przez papieża Franciszka w Orędziu na 51. Światowy Dzień Pokoju, który poświęcony był sprawom imigrantów i uchodźców. W tej wypowiedzi możemy znaleźć następujące słowa: „Mądrość wiary umacnia to spojrzenie, potrafiące dostrzec, że wszyscy należymy do jednej rodziny – zarówno migranci, jak społeczności lokalne, które ich przyjmują – i wszyscy mają takie samo prawo do korzystania z dóbr ziemi, których przeznaczenie jest powszechne, jak mówi społeczna nauka Kościoła”⁴³.

Żaden imigrant nie może być traktowany jako tania siła robocza w państwie, w którym się znalazł. Każdy imigrant jest na pierwszym miejscu osobą, a więc jako osoba, ma niezbywalne prawa fundamentalne, które powinni szanować wszyscy i w każdej sytuacji⁴⁴. Kościół w sposób zdecydowany stosuje zasadę personalizmu względem migrantów i broni ich godności osobowej. Każdy człowiek został uczyniony na obraz i podobieństwo samego Boga, dlatego też człowiek, w całym

³⁹ Por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25.

⁴⁰ Por. tamże.

⁴¹ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Papieska Rada Cor Unum, *Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne Duszpasterskie*, 35.

⁴² Por. Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 62.

⁴³ Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 51. Światowy Dzień Pokoju. Migranci i uchodźcy: mężczyźni i kobiety w poszukiwaniu pokoju*, nr 3, Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2018 – Migranci i uchodźcy: mężczyźni i kobiety w poszukiwaniu pokoju | Francis (vatican.va) (dostęp: 12.12.2022).

⁴⁴ Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*, 62.

swoim bogactwie, nawet jeśli utracił swoją ojczyznę i został zmuszony do zmiany miejsca zamieszkania i tak dalej pozostaje w ścisłej relacji ze swoim Stwórcą⁴⁵.

Chrześcijanie zobowiązani są do braterskiej otwartości i braterskiego przyjęcia potrzebujących, co stanowi odpowiedź na wezwanie Apostoła Narodów: „Dlatego przygarniajcie siebie nawzajem, bo i Chrystus przygarnął was – ku chwale Boga” (Rz 15, 7). Ważnym zadaniem jest, aby z pomocą duszpasterskich i socjalnych współpracowników zapoznać kompleksowo miejscowych mieszkańców z problematyką migracji i pokonywać nieuzasadnione podejrzenia oraz niechęci. Wszystko to ma prowadzić do głębszego zrozumienia sytuacji, w jakiej znajdują się migranci oraz do otwarcia swojego umysłu i serca na ich potrzeby.

Również w pracy katechetycznej i dydaktycznej powinno się ukazywać konieczność chrześcijańskiego obowiązku do przyjmowania osób potrzebujących i biednych, jak również i uchodźców tak, aby wzrastała świadomość głębokiej solidarności międzyludzkiej⁴⁶. Na ową potrzebę wskazuje również najnowsze Dyrektorium o Katechizacji: „Sercem Ewangelii jest natomiast służba innym, toteż zarówno orędzie, jak i doświadczenie chrześcijańskie zmierzają do spowodowania konsekwencji społecznych. Kościół ukazując najgłębszą więź pomiędzy ewangelizacją a integralnym rozwojem człowieka, podkreśla, że wiary nie należy przeżywać jako faktu indywidualnego, który nie ma żadnych konsekwencji dla życia społecznego”⁴⁷. Zaangażowanie wiernych i ich troska o uchodźców jest konsekwencją wiary żywej i realnie manifestującej się w świecie.

5. DUCHOWA POMOC MIGRANTOM

Wspólnota Kościoła postrzega siebie jako znak i narzędzie wewnętrznego zjednoczenia człowieka z Bogiem i jedności całego rodzaju ludzkiego⁴⁸. To zjednoczenie nie zachodzi poprzez działania ekonomiczne, polityczne bądź społeczne, choć i te bywają czasem ważnym składnikiem działalności Kościoła. Zjednoczenie z Bogiem i pomiędzy ludźmi dokonuje się głównie na płaszczyźnie duchowej, która stanowi właściwą przestrzeń do działania całego Kościoła.

Jak podkreśla Instrukcja *Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych* z 2013 r.: „Kościół ofiarowuje swoją miłość i pomoc wszystkim uchodźcom bez względu na religię czy pochodzenie etniczne”⁴⁹. Realizuje to głównie przez okazywanie uchodźcom gościnności, solidarności i pomocy. Całe to działanie spoczywa szczególnie na Kościele lokalnym⁵⁰. Może to dokonywać się przez: kontakty osobiste, obronę praw jednostek, bądź też całych grup, demaskacje niesprawie-

⁴⁵ Por. Jan XXIII, Encyklika *Mater et magistra*, 214.

⁴⁶ Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 41.

⁴⁷ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium Katechetyczne*, 389.

⁴⁸ Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 1 (dalej KK).

⁴⁹ Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Papieska Rada Cor Unum, Przyjęcie Chrystusa...*, 35.

⁵⁰ Por. tamże.

dliwości, która jest źródłem zła, akcje na rzecz skutecznej ochrony prawnej uchodźców, działalność wychowawczą wymierzoną przeciwko wszelkim przejawom ksenofobii, tworzenie grup osób społecznie zaangażowanych oraz funduszy pomocy i poprzez prowadzenie duszpasterstwa⁵¹.

Jak zaznaczył św. Jan Paweł II w swoim przemówieniu do uczestników Trzeciego Światowego Kongresu Duszpasterstwa Migrantów i Uchodźców, Kościół głosi, że: „choć pełne szacunku wielkoduszne zajęcie się problemami materialnymi uchodźców jest pierwszym obowiązkiem, który musi zostać spełniony, to nie można zapomnieć o ich duchowej formacji, poprzez konkretne duszpasterskie programy, które biorą pod uwagę ich język i kulturę”⁵². Posługa Kościoła na rzecz człowieka, nawet jeśli dotyka kwestii ściśle materialnych i ekonomicznych, to w najgłębszym wymiarze zawsze ma charakter duchowy.

Kościół jako sakrament jedności jest w stanie przewyżczać ideologiczne i rasowe granice, jakie zachodzą pomiędzy ludźmi⁵³. Głosi on wszystkim ludziom i kulturom konieczność dialogu, któremu powinna towarzyszyć atmosfera nieustannego dążenia do prawdy. Poszczególne ludzkie kultury, mające swoje indywidualne historie, przyzwyczajenia i tradycje, powinny dążyć do tego, co uniwersalne i ogólnoludzkie. Nie mogą one zamykać się na innego. Ich dziedzictwo powinno służyć dobru całej ludzkości. Jeśli poszczególne kościoły lokalne zrozumieją ową zasadę, możliwa będzie realizacja jedności w wielości, co stanie się w działaniu Kościoła odbiciem samej Trójcy Świętej⁵⁴. Otwarcie się na innego, na obcego, może poszerzyć horyzonty oraz być niezastąpioną okazją do tego, aby przepowiadać orędzie zbawienia: „Widziana z tej perspektywy współczesna kulturowa sytuacja, z jej głęboką dynamiką, przedstawia wcielenie jednej wiary w różne kultury, stanowiąc prawdziwy *kairos*, nie spotykane dotąd wezwanie dla Ludu Bożego”⁵⁵. Procesy migracyjne mogą być niezastąpioną szansą na zbliżenie poszczególnych kultur, poszerzenia solidarności międzyludzkiej i wzajemne obdarowanie się darami kulturowymi. Pozwalają też Kościołowi przepowiadać Ewangelię i uobecniać ją w działaniu, szczególnie poprzez chrześcijańską miłość skierowaną do każdego człowieka. Tyczy się to szczególnie migrantów pochodzących z krajów muzułmańskich bądź z krajów Dalekiego Wschodu, gdzie dominują tradycyjne systemy wierzeń, jak: buddyzm, hinduizm, taoizm czy konfucjanizm.

Kościół otacza szczególną troską i opieką emigrantów, którzy są członkami Katolickich Kościołów wschodnich. Wyraża się to przede wszystkim w trosce o dostęp do sakramentów świętych, a szczególnie o zapewnienie udziału w Mszy Świętej odpowiedniego obrządku i o możliwość przyjmowania komunii. Ową troskę wyraził Benedykt XVI w swojej Adhortacji posynodalnej *Sacramentum caritatis*,

⁵¹ Por. tamże.

⁵² Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników III Światowego Kongresu Duszpasterstwa Migrantów i Uchodźców*, 4, cyt. za Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Papieska Rada Cor Unum, *Przyjęcie Chrystusa...*, 36.

⁵³ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 34.

⁵⁴ Por. tamże.

⁵⁵ Tamże.

gdzie możemy przeczytać następujące słowa: „Szczególną uwagę należy poświęcić tym emigrantów, którzy należą do katolickich Kościołów wschodnich, a dla których oderwanie od własnego domu łączy się z trudnością uczestniczenia w liturgii eucharystycznej we własnym obrządku”⁵⁶. Widać w tych słowach głęboką troskę o to, co w Kościele najdroższe i najcenniejsze. Troskę o dostęp do zjednoczenia się z Chrystusem w komunii eucharystycznej.

Zawsze należy pamiętać o szacunku wobec poszczególnych Kościołów *sui iuris* mających własny ryt liturgiczny. O tyle, o ile jest to możliwe, poszczególne grupy emigrantów, którzy przynależą do poszczególnych Kościołów wschodnich, powinny mieć zapewnioną opiekę duszpasterską odpowiedniego kapłana, który zna język, historię, tradycję i ryt liturgiczny imigrantów⁵⁷. Jeśli liczba imigrantów nie jest zbyt duża, to zawsze należy pamiętać o systematycznej katechizacji i formacji liturgicznej przez asystentów duszpasterskich, zakonników lub świeckich przy ścisłej współpracy z kapelanami⁵⁸. Ważne jest też to, aby troską duszpasterską objąć obco-krajowych pracowników oraz studentów, którzy przejściowo osiedlili się w krajach o muzułmańskiej większości lub w krajach, gdzie przeważają inne religie. Jeśli takie osoby zostaną pozostawione same sobie, bez odpowiedniej katechizacji oraz formacji, to mogą zamiast dobrego chrześcijańskiego świadectwa, dać pretekst do fałszywych sądów na temat wiary chrześcijańskiej⁵⁹.

Kościół troszczy się również o migrantów, którzy przynależą do innych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich, które nie znajdują się w pełnej łączności z Kościołem katolickim. Poprzez okazywaną troskę, szacunek oraz apostołską gorliwość członkowie Kościoła katolickiego mogą się przyczynić do głębszego zjednoczenia pomiędzy Chrystusem a braćmi. Wszystko to powinno dokonywać się w atmosferze pozbawionej dążeń do prozelityzmu oraz powierzchownego irenizmu⁶⁰. Należy też pamiętać o zasadzie, która została wypracowana przez Papieską Radę ds. Jedności Chrześcijan, brzmi ona następująco: „Niemniej, jeżeli księża, inni szafarze lub wspólnoty, niepozostający w pełnej komunii z Kościołem katolickim, nie mają miejsca ani liturgicznych przedmiotów, niezbędnych do godnego odprawiania własnych ceremonii religijnych, biskup diecezji może pozwolić im na korzystanie ze świątyni katolickiej, a także użyczyć im przedmiotów niezbędnych do ich służby Bożej. W podobnych okolicznościach mogą też otrzymać pozwolenie na pogrzeby lub odprawianie nabożeństw na cmentarzach katolickich”⁶¹.

Oprócz tego warto zaznaczyć, że w niektórych sytuacjach niekatolicy są upoważnieni do przyjmowania Eucharystii wraz z katolikami, zgodnie z tym, co stwierdziła Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* Jana Pawła II: „Chociaż w żadnym wypadku nie jest upoważniona koncelebracja, gdy brak pełnej jedności, nie dotyczy

⁵⁶ Benedykt XVI, Adhortacja apostołska *Sacramentum caritatis*, 60.

⁵⁷ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 50.

⁵⁸ Por. tamże.

⁵⁹ Por. tamże, 51.

⁶⁰ Por. tamże, 56.

⁶¹ Papieska Rada ds. Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium odnośnie do wprowadzenia w życie norm i zasad ekumenizmu*, 137,_28671_.pdf (kul.pl) (dostęp: 19.12.2022).

to jednak w szczególnych przypadkach pojedynczych osób przyjmujących Eucharystię, a należących do Kościołów lub Wspólnot kościelnych niepozostających w pełnej jedności z Kościołem katolickim. W tym przypadku bowiem celem jest zaspokojenie poważnej potrzeby duchowej dla zbawienia wiecznego poszczególnych wiernych, nie zaś realizacja interkomunii, niemożliwej dopóty, dopóki nie będą w pełni zacieśnione widzialne więzy komunii kościelnej”⁶².

6. INSTYTUCJONALNY WYMIAR TROSKI O MIGRANTÓW

Aby podjąć wyzwania związane z kwestiami migracyjnymi, wspólnota Kościoła musi również podjąć konkretne i bardzo realne akcje i działania. Konieczne jest tworzenie prawdziwej i szczerzej komunii pomiędzy kościołami pochodzenia a kościołami przyjmującymi migrantów⁶³. Bez dialogu pomiędzy tymi wspólnotami wiary nie da się w sposób rzetelny i aktualny realizować misji związanej z pomocą migrantom. Kościół, jeśli skutecznie chce realizować swoją posługę miłości, jak pisał papież Benedykt XVI: „nie jest dla Kościoła rodzajem opieki społecznej, którą można by powierzyć komu innemu, ale należy do jego natury, jest niezbywalnym wyrazem jego istoty”⁶⁴, musi być nieustannie zaangażowany w duszpasterstwo ludzi znajdujących się w drodze⁶⁵. Wobec takich ludzi trzeba stosować już nie zwykłe duszpasterstwo, takie, jakie stosuje się w każdej parafii, ale należy skupić swoją uwagę na tym, że w tej pracy pastoralnej duszpasterze stykają się z ludźmi, którzy często zostali oderwani od swoich korzeni⁶⁶.

W celu lepszej koordynacji różnych pastoralnych inicjatyw, konferencje episkopatów powinny powołać do tych kwestii odrębną komisję, która będzie nadzorowana przez narodowego dyrektora, który z kolei będzie wspierał poszczególne diecezjalne komisje zajmujące się kwestiami migrantów⁶⁷. Jeśli stworzenie odrębnych struktur okaże się niemożliwe, to przynajmniej jeden z biskupów powinien zostać wyznaczony jako ten, który będzie odpowiedzialny za sprawy związane z procesami migracyjnymi.

W sprawy związane z migracją powinny zostać również włączone uniwersytety katolickie oraz fakultety teologiczne. Tematyka związana z pastoralną działalnością Kościoła wobec migrantów koniecznie musi być również przekładana w seminariach duchownych. U przyszłych kapłanów należy wzbudzić świadomość ludzkiej mobilności oraz naświetlić przyszłe wyzwania, z jakimi będą się mierzyć⁶⁸. Ten wątek został już przedstawiony w Adhortacji *Pastores dabo vobis*, gdzie zostały

⁶² Jan Paweł II, Encyklika *Ecclesia de Eucharistia*, 45.

⁶³ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 70.

⁶⁴ Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25.

⁶⁵ Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Papieska Rada Cor Unum, *Przyjęcie Chrystusa...*, 89.

⁶⁶ Por. tamże, 99.

⁶⁷ Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes...*, 70.

⁶⁸ Por. tamże, 71.

wymienione przykładowe problemy, z jakimi mogą się zmagać alumni, a wśród nich są takie zagadnienia, jak troska o emigrantów, uchodźców i nomadów⁶⁹. Konieczne jest: „aby od samego początku w seminariach duchowa, teologiczna, prawna i pastoralna formacja [...] ukierunkowana była na problemy poruszane przez duszpasterstwo ludzi w drodze”⁷⁰.

Istotną rolę w realizacji posługi Kościoła w zmieniających się warunkach społeczno-kulturowych różnych epok odgrywają wierni świeccy. Dlatego też konieczne jest, aby zatroszczyć się o odpowiednią formację wiernych świeckich mężczyzn i kobiet, aby byli w stanie w sposób rzetelny i odpowiedni przełożyć swoją wiarę i prawdy Ewangelii na konkretne działania na płaszczyźnie socjalnej, gospodarczej, społecznej czy politycznej. To właśnie oni są powoływani do tego, aby szukać królestwa Bożego w świecie i przemieniać ten świat w taki sposób, aby stawał się coraz bliższy ewangelicznym zasadom⁷¹. To właśnie dzięki działaniom wiernych świeckich mogą zacieśniać się relacje pomiędzy wspólnotami chrześcijańskimi, jak również pomiędzy Kościołem a światem współczesnym i ludźmi niewyznającymi żadnej religii⁷². Świeccy katolicy mogą też poprzez swoje zaangażowanie i bezpośredni wpływ na sferę legislacyjną i polityczną, skutecznie przeciwdziałać wszelkim przejawom niezasłużonej dyskryminacji, ksenofobii czy rasizmu skierowanych wobec migrantów⁷³.

7. ZAKOŃCZENIE

Papież Franciszek, rozpoczynając swoją najnowszą Encyklikę *Fratelli tutti* odwołuje się do nauczania św. Franciszka z Asyżu, który nawoływał braci do wyjścia ze swoją miłością poza granice geografii i przestrzeni⁷⁴. To proste przesłanie stało się osią, wokół której obecny Papież zbudował przesłanie tejże encykliki. Wezwanie do miłości, która nie bierze pod uwagę miejsca urodzenia, czasu tegoż urodzenia, koloru skóry albo wyznawanej religii lub jej braku.

Kościół wezwany jest nieustannie do tego, aby poszerzać swoją otwartość na najslabszych i potrzebujących, Do tego, aby wyjść na peryferia, aby tam głosić Ewangelię. I właśnie XXI w., będący wiekiem ludzkiej mobilności, stawia wyzwania przed wspólnotą wierzących związane z troską o przybyszów i uchodźców. Już ta troska w chwili obecnej staje się wyzwaniem dla uczniów i uczennic Chrystusa, którzy powinni pamiętać że: „miłość sprawia, że ostatecznie dążymy do powszechnej komunii. Nikt nie dojrzewa ani nie osiąga swej pełni, izolując się. Ze wzglę-

⁶⁹ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Pastores dabo vobis*, 58.

⁷⁰ Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Papieska Rada Cor Unum, *Przyjęcie Chrystusa...*, 101.

⁷¹ Por. KKK, 898.

⁷² Por. Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, Papieska Rada Cor Unum, *Przyjęcie Chrystusa...*, 108.

⁷³ Por. tamże.

⁷⁴ Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*, 1.

du na swoją dynamikę, miłość wymaga coraz większej otwartości, większej zdolności do akceptowania innych, w niekończącym się procesie, który jednoczy wszystkie peryferie na drodze do pełnego poczucia wzajemnej przynależności”⁷⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI, Encyklika *Caritas in veritate*.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*.
- Blachnicki, F., *Teologia pastoralna ogólna*, t. II, Warszawa, Wydawnictwo Salezjańskie, 2015.
- Fiałkowski, M., *Inspiracje Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym dla teologii znaków czasu*, *Roczniki Teologiczne*, 63 (2016) 6, 27–34.
- Fiałkowski, M., *Znaki czasu. Próba definicji w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II*, *Teologia Praktyczna*, 12 (2011), 195–204.
- Franciszek, Encyklika *Fratelli tutti*.
- Franciszek, *Motu proprio Ustanawiające Dykasterię ds. Integralnego Rozwoju Człowieka*, List Apostolski w formie “Motu proprio” Papieża Franciszka którym ustanawia Dykasterię ds. integralnego rozwoju człowieka (17 sierpnia 2016) | Francis (vatican.va) (dostęp: 10.12.2022).
- Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 51 Światowy Dzień Pokoju. Migranci i uchodźcy: mężczyźni i kobiety w poszukiwaniu pokoju*, nr 3, *Orędzie na Światowy Dzień Pokoju 2018 - Migranci i uchodźcy: mężczyźni i kobiety w poszukiwaniu pokoju* | Francis (vatican.va) (dostęp: 12.12.2022).
- Franciszek, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka na światowy dzień migranta i uchodźcy 2014 r. „Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu*, *Orędzie Ojca Świętego Franciszka Na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2014 r.: «Migranci i uchodźcy: ku lepszemu światu»* (5 sierpnia 2013 r.) Francis (vatican.va) (dostęp: 12.12.2022).
- Głowiak K., *Wielokulturowość w Europie i Stanowski Kościoła katolickiego wobec migracji*, *Historia i Polityka*, (2020) 40, 81–96.
- Jan Paweł II, *Adhortacja Pastores dabo vobis*.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptor hominis*.
- Jan XXIII, Encyklika *Mater et Magistra*.
- Jan XXIII, Encyklika *Pacem in terris*.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań, Wydawnictwo Pallottinum, 2012.
- Misiaszek A., *Teologia pastoralna*, Wydanie Wewnętrzne Sztabu Generalnego WP, Gdańsk 1994.
- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, *Instrukcja Erga migrantes caritas Christi*, *Erga-migrantes-caritas-Christi-PL.pdf* (episkopat.pl) (dostęp: 21.12.2022).
- Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, *Papieska Rada Cor Unum, Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych. Wytyczne duszpasterskie*, *Rifugiati-2013-POL.pdf* (vatican.va) (dostęp: 21.12.2022).
- Papieska Rada ds. Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium odnośnie wprowadzenia w życie norm i zasad ekumenizmu*, w: *Ut Unum. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982–1998*, red. S.C. Napiórkowski, K. Leśniewski, J. Leśniewska, Lublin, Towarzystwo Naukowe KUL, 2000.
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium Katechetyczne*, Kielce, Wydawnictwo Jedność, 2020.
- Potarzyński G., „*Znaki czasu*” w *Kościele posoborowym*, *Życie Katolickie*, 4 (1985) 6, 85–105.
- Przytuła S., *Migracje międzynarodowe i ekspatriacja. Perspektywa indywidualna, organizacyjna, społeczno-kulturowa*, Warszawa, Wydawnictwo Difin, 2017.

⁷⁵ Tamże, 95.

- Rolnik M., *Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy – uchodźcy w orędziach papieża Franciszka*, Społeczeństwo, Edukacja, Język, 7 (2018), 177–188.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele*, 21 XI 1964 r., w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań, Wydawnictwo Pallotinum, 2002, 104–163.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, 7 XII 1965 r., w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań, Wydawnictwo Pallotinum, 2002, 526–606.
- Zaborski M., *Zagadnienia migracji nauczaniu Kościoła*, Świat Idei i Polityki, (2018) 17, 437–459.
- Żołędowski C., *Nowi uchodźcy w Europie. Przemieszczenia zewnętrzne z Ukrainy między 24 II i 24 III 2022 r.*, w: *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny. Raport roboczy – Working papier Katedry Polityki Społecznej*, Warszawa 2022, 4–9. [Kryzys-uchodzczy-2022-raport-KPS.pdf \(uw.edu.pl\)](#) (dostęp: 21.12.2022).

MIGRATION PROCESSES AS A SIGN OF THE TIMES IN TERMS OF CATHOLIC THEOLOGY

Summary

Migration processes related to the current geopolitical situation in the world and the increasing mobility of humanity are becoming and increasing challenge for current international politics as well as for the Church. The community of faith is obliged to take care of the so-called „people on the move”. This article presents some of the Church’s teaching on migrants. The publication shows the theological foundations of the Church’s concern for migrants based on the biblical texts of both the Old and New Testaments. The article also shows that the migration processes themselves should be considered in terms of signs of the times and a specific challenge for the community of faith. The article also presents individual groups of migrants and the way in which the Church should engage in their care, both temporal and spiritual. This text also presents some organizational mechanisms that should appear in the Church so that it can take care of migrants more effectively.

Keywords: migrations, signs of the time, pastoral theology, pastoral care of people on the move

Nota o Autorze

Ksiądz **Hubert SIEPERT** – prezbiter diecezji łowickiej. Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu, afiliowanego do Akademii Katolickiej w Warszawie. Od października 2022 r. student specjalistycznych studiów teologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie na specjalizacji: teologia pastoralna.

Kontakt e-mail: hubert.siepert@onet.pl